

Knjez nad kralemi

**Jezus Chrystus je swěrný swědk
a přenarodženy z mrtwych a je
knjez nad zemskimi kralemi!**

Zjewjenje Jana 1,5

Před sto lětami skónči so Přenja swětowa wójna. Z tym bě w Němskej čas monarchije nimo, přetož z Nowemberskej rewoluciju dyrbjachu wšitcy kralojo wotstupić. Sakski kral Bjedrich Awgust III. bě so na hród we Wutbornje wróćo sćahnul, zo by so rewolucionarnemu hibanju w Drježdžanach wuhibnyl. Tam docpě jeho 13. nowembra 1918 telefonat, zo ma hnydom wotstupić. Na jednorej papjerje napisa sadu: „Wzdam so tróna.“ To bě kónc sakskeho kralstwa.

Za cyrkej nětk rěkaše, zo dyrbbeše swoju liturgiju přepisać, wšako běše modlitwa za krala wobstatk oficialnych modlitwow. Tola za fararjow a wosadnych njebě jednorje, so wzdać zwučenych formulacijow. Kak husto běchu Serbja swoju wutrobitu zwjazanosć ze sakskej kralowskej swójbu zwuraznili! Hdyž so w léće 1920 stare spěwarske hišće jónu čišćachu, steješe tam přeco hišće modlitwa, zo ma Bóh „wšitkim kejžoram, kralam a fěrštam měř a jednotu dać“. Hakle 1930 so tekst přepisa: „Ty chcył wšitkim wjercham a ludam měř a jednotu dać.“

Při tym mějachu Serbja hižo léta do skónčenja Přenjeje swětoweje wójny modlitwy za žiwjenje w republice. Tute njeběchu nastali we Łužicy, ale w dalokej Americe, hdžež so modlachu po Jana Kilianowej „Agendže“: „Dale prosymy tebe, Knježe wšitkich knježich, ty chcył na tutón naš nowy wótcny kraj z hnadu dele hladać, jón při jeho frejoće njeprókrotšeny zdźeržeć a jeho ... derjeměće přisporjeć.“

Stat je tež bjez kralow móžny. Němska měješe po wotstronjenju monarchije na čole stata prezidentow, wjednika, generalneho sekretara, kanclera. Mjena a systemy so mjenjachu. Hač bě wuwice po wotšadženju kralow stajnje dobre abo lepše hač do toho, štó chcył to wědžeć?

W Swjatym pismje steji, zo je Jezus Chrystus knjez nad kralemi swěta. Dyrbimy bibliju přepisać, hdyž hižo žanych kralow nimamy? Myslu sej, zo je wšojedne, kak ludžo na čole stata rěkaja. Chrystus ma jich knjez wostać. W Zjewjenju Jana steji, zo je wón „knjez nad zemskimi kralemi“.

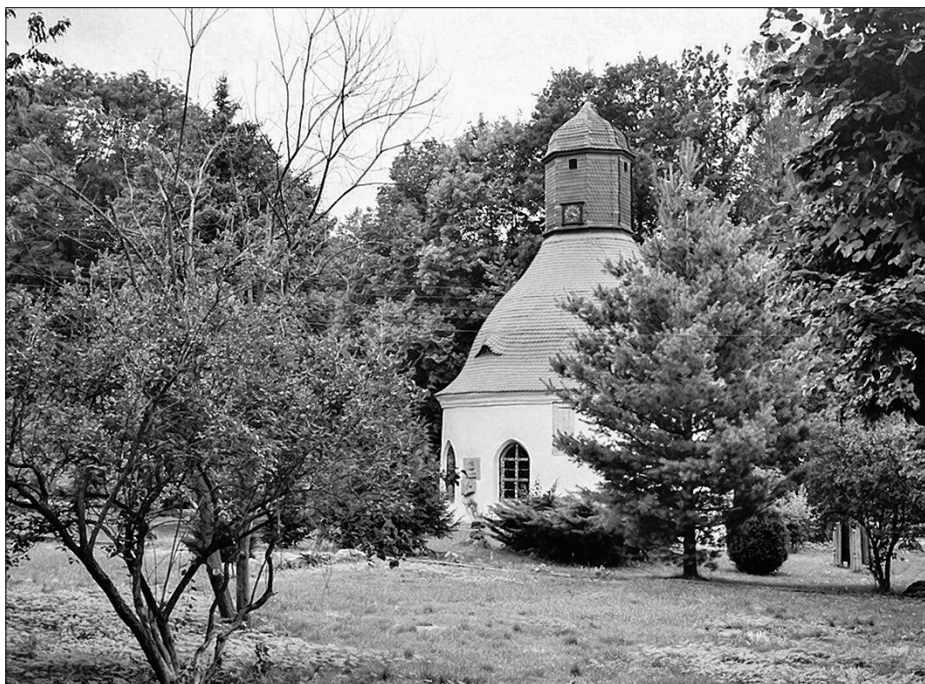
Njewuči pak nazhonjenje něšto hinašeho, mjenujcy zo so swětni mócnarjo mało staraja wo Jezusa Chrysta a wo jeho słowo? Woni su hustodosć zaběrani ze sobu, z pjenjezami, ze zdźerženjom mocy a z wjetšimi a mjeńšimi nadawkami, kiž ma swětna wyšnosć wukonjeć.

Politikarjo njetrjebaja křesćenjo być. Hdyž je biblija nastala, njebě ani jeničkeho křesćanskeho politikarja na zemi. Ale normy kaž sprawnosć a měř płaća za wšitkich, kiž wukonjeja statnu móc. Hdyž so Bože normy njewobkedžbuja, so to wjeći. Nazhonjenje wuči, zo su čí knježerjo, kotřiž su žiwi byli z Bohom a z jeho słowom, z wjet-

šej zamołwitosću knježili hač čí, kotřiž su jenož swoju ideologiju a swoju politisku fantaziju měli. Hitler a Stalin a wšitcy druzy wulcy diktatorjo, kotrymž čłowjeske žiwjenje ničo njepláčeše, njemějachu žanu antenu za Bože słowo, za wěru, lubosć a nadžiju. Woni přesćehowachu křesćanow a wšitkich, kotřiž so jim njeklonjachu. Dopomnjeće na nich je na wšě časy zwjazane z jich surowymi njeskutkami. Nawopak su knježerjo, kotřiž su Boha Knjeza nad sobu wědzeli, kedźbliwiši byli we wukonjenju swojeje mocy. Njeběchu bjezhřešni, njeběchu bjez zmylkow, ale tola widžachu sebje w službje wyšeje mocy.

Politikarjo trjebaja našu modlitwu, wo tym sym kruće přeswědčeny. Bože spěće je k temu dobra přiležnosć, hdyž na kemšach mócnje zaklinči: „Jezus Chrystus, kral naš, knježi, w jeho mocy wšitko leži, Bóh da wšo jom k nohomaj.“ (Spěwarske č. 85)

Jan Malink

Hrodowa kapata we Wutbornje (Guteborn) pola Rólan. Hród, w kotrymž skónči so před sto lětami sakska monarchija, bu 1948 wottorhany, kapata pak hišće steji. Foto: D. Gundel

Swjatkowna křižowka

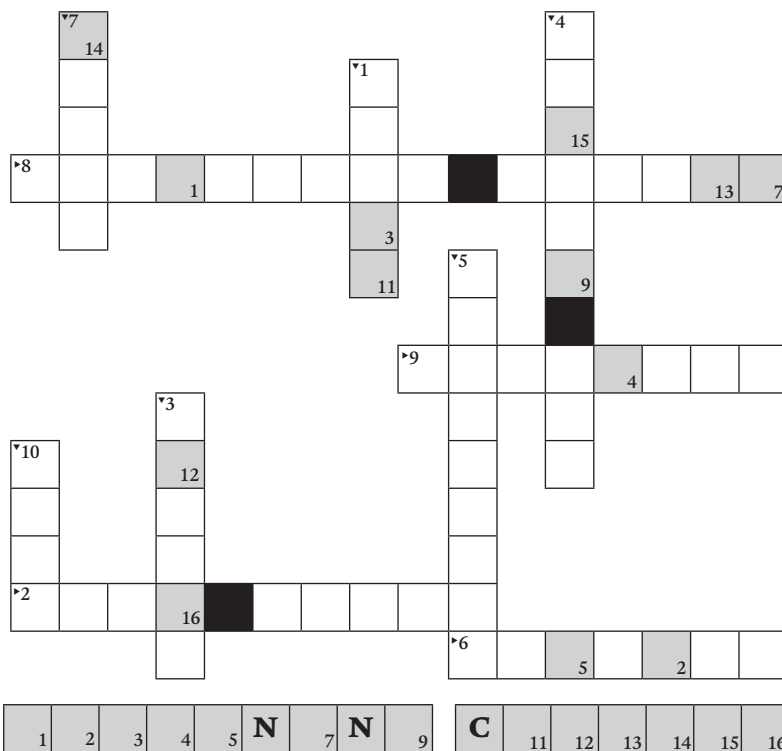
Lube džěci, w meji swjećimy swjatki. K tutemu swjedženjej sym wam mału křižowku přihotowała. Móžeće na wšitke prašenja wotmołwić?

Kedźbu: Dokelž je „ch“ w serbsčinjne samostatny pismik, zapisajće pismik „ch“ do jedneho kašćika.

1. Swjedzeń, kotryž swjećimy 50 dnjow do swjatkow.
2. Swjedzeń, kotryž swjećimy 10 dnjow do swjatkow.
3. Jezus wučomnikow žohnowaše. Jako do njebjes spěješe, wobda jeho ...
4. Jezus chcyše wučomnikom někoho póstać. Štó to bě?
5. Město, do kotrehož so wučomnicy podachu, zo bychu na podawk čakali, rěka ...
6. Tak dołho kaž čakachu, so wučomnicy zhromadnje ...
7. W rumnosći, w kotrejž wučomnicy čakachu, zběhny so nadobo šumjenje tak sylne kaž ...
8. Sydnychu so na wučomnikow a napjelnichu jich ze Swjatym duchom. Běchu to ...
9. Kóždy z wučomnikow započa w druhej rěči ...
10. Symbol za Swjateho ducha

Hdyž sće křižowku prawje wupjelnili, móžeće ličbowane pismiki deleka do kašćika zapisać. Wučitaće potom, kak so swjatki hišće mjenuja. Wjele wjesela při hódanju přeje wam

Janina Krygarjowa

Wuhódanje: 1. Jutry, 2. Bože spěće, 3. mročel, 4. Swjaty duch, 5. Jersusalem, 6. modlachu, 7. wichor, 8. wohnjojte jazyki, 9. předawc, 10. hólb = narodniny cyrkwyje

72. serbski ewangelski cyrkwinski dzeń 2. a 3. junija w Hodźiju

„Słowo kaž woheń“

sobotu, 2. junija

14.00 hodź. zahajenje w cyrkwi

15.00 hodź. přednošk Trudle Malinkoweje: „Na serbskich slědach po Hodźijskej wosadže“ na kantorace

njedźelu, 3. junija

10.00 hodź. swjedženske kemše z Božim wotkazanjom, předuje Serbski superintendent Jan Malink z Budyšina, zdobom kemše za džěci

12.00 hodź. wobjed a připołdniša přestawka z ludowymi spěwami a wšelakimi přinoškami w hosćencu „K jelenju“

14.00 hodź. sceniska hra Slepjanskich šulerjow wo fararju Bohuměru Rejsleru na žurli hosćenca (w němskej rěči)

16.00 hodź. zakončenje

Wšitkich Serbow wutrobnje na cyrkwinski dzeń přeprašujemy.
Swjedženske kemše so live w serbskim rozhłosu přenjesu.

Tydžen antikwariata

K pjatemu razej wěnuje Budyska Smolerjec kniharnja wosebite dny wuraznje antikwariskim kniham. Wot 14. do 18. meje wjerći so na Sukelnskej 27 wšitko wokoło drohočinkow knihičišća, a to jónu za zajimcow, kiž pytaja za wěstymi knihami abo su wćipni na antikwariske poskitki, ale tež za wonych, kiž chcedža swoje knihi druhim poskićeć. Wšědnje wot 10.00 hodź. do 18.00 hodź. su antikwariske knihi na blidach wupožene. Cyły dzeń přijimuju sobudželaćerki prašane serbske a němske poskitki z priwatnych knižnych polcow. So wě, zo so při tym tež knihow nadźijeja, kiž su dawno požadane, na př. na džěćacu knihu „Klepam, klepam pišćačku“, dalše papjercowe knihi, „Mukowu statistiku“, „Serbsčina – přidatna maćizna za powołanske šule“ (rjadownje za přistajenych póšty / železnicy a předawarki w hornjo- a delnjoserbskej rěči) a domizniske knihi w serbskej a němskej rěči.

Za Delnju Łužicu wotměje so wosebity antikwariski dzeń srjedu, 16. meje w Choćebuzu a to wot 9.00 hodź. do 12.00 hodź. w klubowni Delnjoserbskeho internata a wot 13.00 do 17.00 w Serbskim domje. Wjednica Smolerjec kniharnje Annett Šoćić budže hromadže ze zamołwitym za rozšěrjenje w Delnej Łužicy Heikom Lobertom zajimawe delnjoserbske a němske knihi poskićeć a nakupować.

LND

Wo njeskutku „w serbskej holi“ pola Łomska

Nowa kniha ze znatym powědančkom a slědženjami za jeho historiskim pozadkom

Hižo jako džěčo słyšach wo smjerći Polaka w Koslowskim lěsu. Pozdžišo běchmy z kolesami husćišo při mócněj chójnje na rozpuću do Łomska, hdžež je so njeskutk stał. Bě nam městno, hdžež wočichnychmy a so njekomdžichmy.

Tež ja čitach hakle na Serbskej rozšěrjenej wyšej šuli w Budyšinje powědančko mi derje znateje Chasowčanki Marje Kubašec. Wosebje politiske aspekty powědančka so na šuli diskutowachu. Štó so tehdy zanuri do duše młodźenca-wopora, bura a jeho swójby, sobudžětačerjow a susodow? Dobra serbsčina awtorke so wot našeho wučerja Jakuba Brankačka wuzběhowaše. Zrědka tajku džensa słyšiš. Hluboku problematiku powědančka hakle pozdžišo prawje zrozumich a zapřijach.

Rodźena Chasowčanka Trudla Malinkowa rodž. Grofic je wažne powědančko Kubašec znowa wudała a za tym slědžiła, štó wbohi Polak Staszek – Stanisław Błażejczuk (1915–1942) – poprawom bě a što bě so tehdy woprawdže stało. We Łomsku pola Njeswačidła njeje pola swěrneho Serba Měrćina Panacha wjele wo jeho wosobje zhoňiła, wšako bě wón tehdy sam džěčo. Ze zajimom hladach we wobrazowym džělu knihi na foto Panachec statoka, hdžež bě Staszek žiwy był a džěłał. Běch započatk

połstatych lět husćišo na tutym statoku. W pódlanskim twarjenju, w kotrymž běchu za čas wójny pólski młodźenc a služobnej z Ukrainy swoje stwy měli, bydleštej po 1945 z Pólskeje wuhnata swójba Rosenberg a mój přečel Horst. Stejach tehdy tam na zemi, hdžež bě Staszek „doma“ był.

Łomsk bě do kónca wójny rzyz serbska wjes. Bě tehodla najskeje serbski/a wjesnjan/ka, kiž je za swoju winowatosć měł/a, Njeswačidlskemu drje tež serbskemu wjesnjanosće tykać, štož bě wo Staszeku słyšał/a abo sam/a widžał/a. Wón je podawk dale wozjewił. Bojosć w tutym času bě wulka. Haj, bě tež – kaž je naš nan, Njeswačidlski farar Gerhard Wirth, napisał – wjele Serbow Njeswačidlskeje wosady, kiž su so za němskeho wjednika horili. Mjez nimi bě Njeswačidlski serbski wyši farar Jan Kapler, kiž bě Němski křesćan (DC). Kak je wón reagował, jako wo smjerći Staszeka słyšeše, a kak je po tym přědował a dobroprosył? W zapiskach wosady njeje Trudla Malinkowa najskeje ničo relewantneho namakała. Škoda. Njewěm so dopomnić, zo by naš nan jako wosadny farar za čas NDR Staszekowu smjerć hdy na kemšach tematizował. Wězo bě młody Polak katolik. Jeho smjerć na Njeswačidlskej zemi pak zawostaji naslědnym generaci-

Kniha Marje Kubašec z lěta 1949 a nowa kniha z lěta 2018

jam nadawk, solidarosć přez nabožinske, narodne a socialne mjezy wopokazać. To so dotal přemało stało je a stawa.

W Pólskej je Trudla Malinkowa pobyła a sej domiznu wotprawjeného Polaka wobhladała, je za datami w cyrkwiskim archiwje Konstantynowa pytała a w jeho ródnej wsy po jeho pučach šła. Wša chwalba so centralnej wosobje powědančka na tute wažnje přibližić. Wěm sej prócu česćić. Jeje wuslědki su mi wažne, tež hdyž wopyt w pólskej wsy wjele spektakularneho wunješt njeje. Zo so tam nchtó na Staszeka dopomnić njemóžeše, mje tyši.

Wo přeložkomaj do němčiny (Lora Kowarjowa) a pólsčiny (Aleksander Widera) nochcu pisać, dokelž stej to za mnje wosobinskej wumělskej twórbje přeložowarjow. Słowa Marje Kubašec klinča we mni hinak a mi na wosebite wažnje k wutrobje rěča. To džywa njeje.

Wosebje wuzběhnyć ma so, zo su přez slědženja Trudle Malinkoweje 76 lět po njeskutku na Staszeku Njeswačidlska gmejna a wosada kaž tež Towarstwo přečelow kultury a domizny Njeswačidło z podpěru Załožby za serbski lud pomjatny kamjeń na wotprawjenkim městnje stajili. Je mi to kaž přiznaće zaprajenja němskeho a serbskeho wobydlerstwa w tehdyšich lětach a po tym – tež hišće za nanowy čas jako Njeswačidlski farar hač do lěta 1975 a dale. Derje, zo běštaj duchownaj, Njeswačidlska fararka Susanne Aechtner a Chróšćanski farar Měrćin Deleńk, při wotkryću pomnika „w serbskej holi“ pódlu.

Njeh sej prawje wjele knižku kupja a ju do rukow młodeje generacije potoža, přečelam poruča, znatym rozesćelu, zo bychu wuběrnú literaturu čitali a trajne slědženja za wěrnosću za wažne a nuzne spóznałi.

Pawoł Wirth

Marja Kubašec • Trudla Malinkowa, Row w serbskej holi – Literatura a woprawdžitosć / Das Grab in der Heide – Literatur und Wirklichkeit / Grób w lužyckej kniei – Literatura i rěczywosć, Přeložki: Lora Kowarjowa, Aleksander Widera, Jolanta Bombarda-Rječcyna, 96 s., Kapsna kniha 174, fotografije, 978-3-7420-2499-2, 7,90

Časowy swědk Měrćin Panach na městnje njeskutka w lěsu pola Łomska. Na městnje, hdžež je něhdy mócná chójna stała, bě w minjenych lětach brěza wurostła. 28. apryla wotmě so tu trojorěčna wopomnjenska swjatočnosć z ekumeniskej nutrnosću, na kotrejež pomjatny kamjeń wotkrychu a młodu chójnu sadžichu.

Foto: T. Malinkowa

Tež lětsa zaso jutrowne spěwanje we Wuježku

K sedmemu razej po wožiwjenju naložka wotmě so lětsa jutrowne spěwanje z nutnosću na Pawlikec dworje we Wuježku pod Čornobohom. Rańše zerja so hišće nješěrjachu, pomróčene njebjó dodatnje ćmu rozpřestrěwaše a zymny powětr za nós a porsty šćipaše. Njedźiwajo na to zhromadźi so nimale 30 wěriwych, zo by jutrownu njedželu rano, jutrownej stawiznje wotpowědujo, w serbskej a němskej rěči zhromadnje spěwalo, so modliło a na Božě slowo słuchało. Prěni raz běše młoda žónska pódla, kotraž bě ewangelsku kemšersku drastu wudateje žony wobležena.

Jutrowny ewangelij po Swjatym Marku wukładowaše farar Haenchen serbsce. Ze scěhowacej stawizničku znazorni wón zhromadženym žro jutrowneho poselstwa:

*

W jednej małej wosadze na wsy přinješe farar jutry ptaču klětku sobu kemši. Nihdy do toho tajke něšto činił njebě. Ale potom wón rozkladže, z kotreje přičiny bě ju sobu přinjesł:

„Wčera wodnjo, jako po bliskim měsće chodžach, wuhladach małego hólca, kiž džiwiwe ptaču klětku w powětrje wjerćeše. Bliže pohladawši zwěsćich, zo sedža w njej małe, bojzliwe ptački. Přiwołach hólcej: „Što ty tam maš?“

„Jenož někotre stare ptaki“, běše wotmołwa.

„A što chceš z nimi činić?“, prašach so dale.

„Wozmu je sobu domoj a změju wjele wjesela z nimi“, hólca so smějo rozkladžeše. „Budu je mjerzac, jim pjerja wutorhać a wobkedźbować, kak so mjez sobu kusaja.“

„Ale tute ptaki scyła twoje njejsu“, jemu rjeknych.

„Nětk su wězo moje“, hólca rozjasni, „ja sym je namakał a móžu nětk z nimi činić, štož so mi chce.“

„Ale po wěstym času budže ći zawěsće

Jutrowničku rano wokoło jutrowneho wohenja zhromadźeni spěwarjo we Wuježku

wostudle, so přeco z ptakami hrajać. Što budžeš potom z nimi činić?“

„Och, ja mam někotre kóčki“, so hólca wošćeraše, „te rodža ptački.“

Nětk běše za wokomik cyle ćicho. Potom so ja prašach: „Kelko chceš za ptački měć?“

„Ale wy tola tute ptački scyła měć njejechać“, hólca praji. „Wone rjenje njespěwaja. Wone ani rjenje njewupadaja.“

Hólca na mnje pohladawši džeše: „Sto eurow.“

Z ruku pjenjezy w kapsy hromadže skramosćich. Hólca pjenjezy wza a so nablaku zmíny. Ja stajich ptaču klětku na zemju, wočinich durčka, wzach kedźbliwje jednoho ptačka za druhim won a pušćich je do swobody.

Wšitcy w cyrkwi kedźbliwje mjelčachu. Farar małeje wosady po krótkej přestawce dašu podawiznu přednjese:

Jedneho dnja so Jezus a čert rozmołwje-

štaj. So wošćerajo čert hordže rozprawješe:

„Runje sym někotrych čłowjekow popadnył. Stajich jim pasle a nětk słušeja mi.“

„Što budžeš z nimi činić?“, prašeše so Jezus.

„Ow, změju wjele zabawy z nimi. Budu je wučić, kak maja so mjez sobu zranić a so znjewužiwać. Změju při tym wjele wjesela.“

„Ale tući čłowjekajo scyła tebi njeslušaja“, praji Jezus.

„Nětko haj“, wotmołwi čert, „móžu z nimi činić, štož so mi chce.“

„A što budžeš ty potom činić, hdyž so ći započina z nimi wostudzić?“

„Potom budu jich skóncować.“

„Kelko chceš za nich měć?“

„Ow, ty tutych čłowjekow nochčeš“, džeše čert. „Woni dobri njejsu. Ty jich lubuješ, ale woni budu na tebe pluwać, tebe zakliwać a tebe skóncować.“

„Kelko?“, prašeše so Jezus hišće jónu.

Djaboł na Jezusa pohlada a praji: „Twoje žiwjenje.“

Farar swoju podawiznu zakónči: „Jezus plaćiznu zaplaći. A na přenim jutrownym ranju wza wón klětku, woćini durčka a dari nam čłowjekam swobodu.“

*

Kěrluš „Chrystus je stanył“ ze serbskich Spěwarskich, kiž so po tym spěwaše, wudospolni słowa wukładowanja jutrownej stawizny. Scěhowaše Wótčenaš w serbskej rěči. Pokročujo z kěrlušomaj a žohnowanjom spěwaše so po mjeztym hižo zwučenej tradiciji k zakónčenju nutrnosće z oratorija „Nalěćo“ spěw „Hdže su mi banty čerwjene“. Zdypkom k poslednim zynkam spěwa přinjezechu Wuježčenjo hosćicieljo jutrowneho spěwanja horcy kofej a čaj a k temu čerstwe jutrowne pječwo, štož přitomni džakownje přiwzachu.

Rańša bjesada po jutrownym spěwanju na dworje Pawlikec statoka

Foće: A. Zoba

Arnd Zoba

Jutry lěta 2018 w ewangelskich Serbach

Njedzelu palmarum je so 14 žonow k pasionskemu spěwanju w **Dešnje** zhromadziło. Mjez nimi běchu wjacore w serbskej drasće. Spěwali su němske a serbske pasionske kěrluše. Zo bě so lětsa tajka nahladna ličba zhromadziła, ma so iniciatiwje „Dešnjenjo spěwaja za Dešnjano“ dżakować. Po přikładze něhdyšeje přazy su so zajimowane wjesnjanki wot januara kóždy druhi tydzeń we wjesnym muzeju zhromadziła a tam pod přewodom studenta hudźby Gregora Kliema pasionske kěrluše a ludowe spěwy zwučowali. Jako swoju kantorku su sej Dianu Gutschmitojc wuzwolili. Wobdźěliła je so tohorunja wosadna fararka Katharina Köhlerowa. Žony chcedza so w přichodze dale zetkawać a hromadze spěwać.

W Patokec kładźitej bróžni na **Horach** pola Wojerec wotmě so zeleny štwórtk dwurěčna nutrnosc. Tutu tradiciju bě před lětdžesatkomaj Wojerowski farar Joachim Nagel do žiwjenja zwołał. Po jeho wotchadze ju hač do džensnišeho superintendent n. w. Friedhart Vogel z Wojerec dale wjedze. Bibliske čitanja měješe Měrcin Hermann z Čiska. Někotre žony přińdžechu

we Wojerowskej a jedna w delnjoserbskej drasće. Po nutrnosci, na kotrejž so tež postrow fararja n. w. Nagela předčita, sydaše po tradicionalnym wašnju kofej a chłěbowy tykanc.

Po zwučonym wašnju swjećeše Michalska serbska wosada čichi pjatk popołdnu serbske kemše z Božim wotkazanjom w **Budyšinje**. Serbski superintendent Malink prašeše so w předowanju, za čo smy žiwi. Jezusowy wopor ma nas wjesć k lubosći a k nadźiji na wěčne wumóženje. Tuž je Chrystusowy křiž za nas štom wumóženja.

Kaž hižo w minjenych lětach spěwachu młode žony a holcy w **Čornym Chołmju** pola Wojerec čichu sobotu w serbskej drasće po wsy kročo serbske a němske kěrluše.

Nimale 30 wěriwych zhromadzi so jutrowničku rano na dworje Pawlikec statoka we **Wuježku** pod Čornobohom k rańšej nutrnosci z fararjom Thomasom Haenchenom w serbskej a němskej rěči. Jutrowne spěwanje wotmě so lětsa sedmy króc, přeni raz pak běše žona w serbskej drasće

Budyskeho kraja pódla (nadrobnišo hlej strona 4).

Wot ranja napot šesćich spěwaše jutrowničku rano w **Slepom** džesac žonow na spěwanskich ławkach před cyrkwu jutrowne kěrluše. Najstarša mjez nimi bě 86lětna Marja Henčelowa a najmlódša 14lětna Lara Bertonec. Wšitke spěwarki běchu w poľzarowanskej Slepjanskej narodnej drasće. Hižo wot ranja napot třoch so žony přiřotowachu a wobłěkach. Jutrowne spěwanje před cyrkwu w Slepom wotmě so lětsa druhi króc po tym, zo běchu Slepjanske kantorki z hajejom nałožka, kiž běchu po přewróće wožiwili a wjele lět w Rownom pěstowali, starobnych přičin dla dyrbjeli přestać.

Jutrowničku rano swjećeštaj fararka Jadwiga Malinkowa a predikant Manfred Hermaš dwurěčnu nutrnosc w kapale na pohrjebnišću w **Rownom**, kotruž spěwarki a spěwarjo Kóleska ze Slepoho z kěrlušemi wobrubichu.

Serbske a němske pasionske a jutrowne kěrluše zanjesechu jutrowne spěwarki jutrowničku rano w **Popojcach**. Wšitke spěwarki běchu w delnołužiskej serbskej drasće. Spěwanje we wsy zakónči so w sedmich z dwurěčnej rańšej nutrnoscju we wosadne cyrkwi. Bě to přenje jutrowne spěwanje w Popojcach po 60 lětach.

Kaž hižo w minjenych lětach, tak běchu tež lětsa jutrowničku mjez křižerjemi w **Budyšinje** ewangelskej Serbaj. Stefan Cuška z Budyšina a Robert Maćij z Hrubjelčic jěchaštaj sobu do Radworja, tamnišej wosadze wozjewi jutrowne poselstwo zrowastanjenja Knjeza. Cyłkownje bě jich lětsa 1 505 křižerjow w džewjeć procesionach. Mjez přihladowarjami na křižerjach běštaj priwatnje nětčiji a něhdyši sakski ministerski prezident Michael Kretschmer w Swinjarni a Stanisław Tilich w Pančicach-Kukowje.

W **Cerkwicy** pola Lubina so lětsa 21. króc jutrowne jěchanje wotmě. 20 žonow a mužow na 30 kilometrow dołhej čarje jutrowne poselstwo wozjewi. Na třoch stacijach so po puću nutrnoscje wotměchu, na kotrychž so něhdže 500 ludźi wobdźěli.

Druhi dzeń jutrow swjećeše 59 wěriwych w **Picnju** delnjoserbske kemše. Předowanje měješe farar n. w. Cyril Pjech z Berlina, dujerjo z Dešna kemše wobrubichu. Po kemšach běchu wšitcy prošeni na zhromadne kofejpicje a spěwanje ludowych spěwow w cyrkwi. Serbski rozhlós rbb je Božu službu natočil.

Zestajata *Trudla Malinkowa*

Jutrowničku rano zanjesechu jutrowne spěwarki před Slepjanskej cyrkwu kěrluše w tamnišej serbskej narěči.

Žony a holcy w serbskej drasće spěwachu čichu sobotu w Čornym Chołmju po wsy kročo serbske a němske kěrluše.

Foće: Martina Arlt

Sprócna sym, nětk k měrej du

Sprócna sym, nětk k měrej du,
swojej woči zańdzelu.
Twoja lubosć, Twoja móc
stej mój škit, hdźy přinǵđe nóc.

Jeli činjach njeprawosće,
smilnje na mnje hladaj, Wótce.
Twoja lubosć, Chrysta krej,
moje winy pokrytej.

Zlemu, hidže wobaraj,
lubosć, pokoj do mnje daj.
Widžeć Twoju wulkosć chcu,
k Tebi mam wšu dowěru.

Wšitkich, kiž mi znate su,
wjedź Ty swěru za ruku.
Cyłu stwórbu tu a tam –
škituj Ty wšo, Knježe, sam.

Pomhaj chudym we nuzy,
w smjerći budž tež při nas, Ty.
Zakonč wójny, měr nam daj,
naše dobyće – twój raj.

Mučne woči začin Ty,
wuhoj chore wutroby.
Daj wšěm hórkim sylzam schnyć
a nam měrnje wotpočnyć.

Luise Hensel (1798–1876),
Müde bin ich, geh zur Ruh (1817)
po delnjoserbskim přeložku Mata Kosyka,
Wjacorna modlitwa (1878)
hornjoserbsce Christina Piniekowa (2017)

Z předsydstwa SET

Předsydstwo Serbskeho ewangelskeho towarstwa wuradźowaše 11. haperleje w Budyšinje. Wobjednawaše so program lětušeho cyrkwinskeho dnja, kiž wotměje so 2. a 3. junija w Hodźiju. Mjez druhim ma so sceniska hra Slepjanskich šulerjow wo serbskim fararju Bohuměru Rejslerju, kotrehož běchu nacionalsocialisća ze Slepoho wuhnali, předstajić.

Dr. Christian Kessner z Lohmena prosy wo to, zo bychu so na nutrnosćach w serbskim rozhłosu tež přeco čista kěrlušow wozjewili, zo bychu připosłucharjo sobu spěwać móhli. Stefan Cuška namjetuje, zo by Serbske ewangelske towarstwo facebookowu stronu zarjadowało. Předsydstwo jeho namjet podpěruje.

Lětuša sobustawska zhromadźizna planuje so za 31. oktober w Rakecach. Přichodne zetkanje předsydstwa SET budže 5. septembra w Budyšinje. **M. Wirth**

Serbska přédarska konferenca w Hodźiju

18. apryla zetkach so fararjo a fararki z Hornjeje a z Delnjeje Łužicy, kotřiž w swojich wosadach abo nadregionalnje serbske džěto wukonjeja, k swojej lětnjej přédarskej konferency. Po nutrnosći w cyrkwi wuradźowachu duchowni na kantorace. Při wuhódnoćenju zańdženého lěta wuzběhnychu so tři wjerški: cyrkwinskej dnjej w Tšupcu a Berlinje kaž tež štomowa akcija we wosadach. Prašenje serbskich postrownych kartow, wopismow a plakatow widžeše so jako problem, kiž by so měł na wosadnej runinje rozrisać, dokelž dowoluje džzensniša čišćerska technika małe nakłady z lokalnym počahom. Namjet perso-

nalneje serbskeje wosady, do kotrejež bychu so móhli Serbja dać přepisać, posuđzowa so kritisce, dokelž njeje při tym poměr k lokalnym wosadam dosć jasny. Wot nowembra 2018 plaćiwu nowy čitanski porjad cyrkwyje ma so poněčim do serbskeho wobłuka přenjesć. Wuradźowanjam přizamkny so wjedženje po Hodźijskej cyrkwi a po kěrchowje, při čimž napadny zasadna změna tradicijow w zańdženych 150 lětach, ale tež bohatosć serbskeho žiwjenja. Serbska přédarska konferenca załoži so 1854, bu 1937 zakazana a wožiwi so w léce 2014 ze zetkanjom w Sprječach. **Jan Malink**

Wobdźělnicy přédarskeje konferency při lmišowym rowje w Hodźiju, wotlěwa: fararjo Christoph Rummel z Hodźija, Jan Malink z Budyšina, Ingolf Kšenka z Janšojc, Thomas Haenchen z Bukec, Daniel Jordanov z Klětnoho, přėdku: fararce Katharina Köhlerowa z Dešna a Jadwiga Malinkowa ze Slepoho

Foto: L. Noack

Dar Serbskemu muzejej z Texasa

Model 1854 w Małym Wjelkowje lateho zwona, kotryž je wjele lět wosadže w texaskim Serbinje služil

Foto: Serbski muzej

Wot lońšeho oktobra wobohaći wosebity dar z Texasa zběrku Serbskeho muzeja. Jedna so wo model originalneho zwona „Wendish Bell“, kotryž hižo přez mnohe léta na kampusu uniwersity Concordia w Texasu steji. Original, zhotowjeny wot lijernje Gruhl w Małym Wjelkowje, je so 1854 wot wupućowarjow z Łužicy do Serbina přiwježł. Zwón wisaše na wěži „First Wendish Church“ – přenjeje serbskeje cyrkwyje – a pozdžišeje „St. Pauls Lutheran Church“ w Serbinje. Po tym přepoda so „Concordia College of Texas“, džzensnišej „Concordia University“ w Austinje. Model pokaza na stawizny serbskich lutherskich wupućowarjow 19. lěttotka a budže so w stajnej wustajeńcy pokazać. Darićelej dr. Davidej Zersenej, kotryž je prezident emeritus uniwersity Concordia, wutrobny džak! **Serbski muzej**

„Džak wam! Měr nam!“

Pomniki za padnjenych Prěnjeje swětoweje wójnje ze serbskimi napisami w ewangelskich Serbach (5)

Rachlow pod Čornobohom

Pomnik za padnjenych Rachlowčanow steji na trochu powyšnym městnje při dróze napřečo wjesnemu hatej. Wopomnišćo je z kerčkami zwosadžane. Přikrótsjene zornowcowe stolpy wo tym swědča, zo bě ležownosć něhdy z płotom wobdata. Džensa je jako wobhrodženje žiwy płót nasadžený. Pomnik wobsteji ze štyrjoch na so stajenych zornowcowych kamjenjow. Do hornjeho, čěmneho kamjenja su w němskej rěči zadypane mjena a daty džesać w Francoskej padnjenych wjesnanow. Na jasnišim podstavku steješter w serbskej a němskej rěči hrónčce „Wy škitali sće dom a kraj / Wam horcy džak so za to praj“ a „Wir danken Euch / dass Ihr für uns gestritten“.

Hrónčce tam džensa hižo njenamakamy. W léće 2006 bě Rachlowska wohnjowa wobora pomnik dała wobnowić, při tym so hrónčce wotstroništer a so město njeju wopomnjeće za wopory Druheje swětoweje wójnje napisa. Z tym pominy so ze wsy zjawny swědk serbskosće a sta so z něhdy

dwurěčneho ryzy němski wojski pomnik. Znowaposwjećenje wopomnišća wotmě so na Dnju ludoweho žarowanja, 19. nowembra 2006.

Słona Boršć

Hdyž přijědžeš z Budyšina do Słoneje Boršće, napadnje na prawym boku přede wsu pod dubom stejacy monument ze zornowca. Na wysoko so pozběhowacym pomniku leži kula kanony, deleka při podstavku stejitej granaće. Na přédnjeje stronje je do kamjenja wudžěłany železny křiž, kiž je wot hałžkow ławrjenca a duboweho lisća wobwěncowany. Pod nim wozjewi němski napis, zo je pomnik k česći padnjenych rjekow stajila džakowna Słonoboršćanska gmejna nježdělu, 17. oktobra 1920. Na trochu wotstajacymaj pobočnymaj stronamaj pomnika je dwanaće mjenow z datami zadypane. Na podstavku steji přědku němska štučka wot basnika Theodora Körnera, po bokomaj stej čitać serbskej hrónčce, nalěwo „Za hwězdami je / statok měra.“ a naprawo „We swěrje stawa / kće a traje.“

Stróža pola Rakec

W zapadnym džělu wsy, hdžež Młynski puć wot Komorowskeje dróhi wotboči, stworiču Stróženjo svojim padnjenym wopomnišćo. Wot železneho płata wobhrodžena, pozběhuje so na schodženkomaj stela ze zornowcowa, na kotrejž trónuje z hałžku duboweho lisća wozdobjeny železny křiž. Na přédnjeje stronje stolpa su w němskej rěči mjena sydom padnjenych ze žiwjenski datami napisane. Na lěwym boku steji němska štučka, kiž přeje njebohim slódkki spar a miły wotpočink. Na prawym boku steji serbsce psalm 39,8, kiž je wusměrjeny na žarowacych zawostajenych: „CŽOHO DHA NĚTK / KNJEŽE, SZO MAM / TROSCHTOWACŽ? / JA SZO SPUSCHCZAM / NA TEBJE.“ Pismo je načasne laćonske, prawopis pak po zastarskim šwabachskim wašnju. Z wěnowanja wuchadža, zo bě Stróžanska gmejna pomnik w léće 1921 postajila. Před nim steji nowša tafla z němskim napisom za wopory Druheje swětoweje wójnje.

Trudla Malinkowa (Kónc scěhuje)

Pomnik w Rachlowje pod Čornobohom

Pomnik w Słonej Boršć

Fota: T. Malinkowa

Pomnik w Stróži pola Rakec

Powěšće

Na protestnym pućowanju 8. apryla wot Slepoho do Rowneho přećiwo dalšim brunicowym jamam wobdźělichu so mjez druhim Slepjanska fararka Jadwiga Malinkowa, nawoda wobswětowego běrowa cyrkwe EKBO Hans-Georg Baaske a spěwotwórc Bernd Pittkunings (wotprawa). Foto: A. Kirschke

Zhorjelc. Naslědnica dołholětneho Zhorjelskeho generalneho superintendenta Martina Herche, kotryž so lětsa nazymu na wuměnk poda, budže Theresa Rinecker. 24. měrca je konwent pod předsydstwom biskopa Dröge 53lětnu teologowku do tuteho zastojnstwa wuzwolił. Napřečiwna kandidatka bě we Łužicy derje znata 52lětna Ulrike Menzel, něhdy fararka w Slepom, nětko superintendentka w Choćebuzu. Theresa Rinecker je tuchwilu nawodnica dušepastyrského seminara Ewangelskeje cyrkwe srjedźneje Němskeje, kotraž ma swoje sydło w Franckeskich wustawach w Halle. Jako generalna superintendentka w Zhorjelcu přewza wona tež zamołwitosć za rjadowanje serbskich naležnosćow w hornjo- a delnjolužiskich wosadach cyrkwe EKBO. 14. oktobra ju do noweho zastojnstwa zapokazaja.

Berlin. W němskej stolicy wuchadźacy ewangelski tydźenik die Kirche wozjewi w swojim lětušim 14. čísle z 8. apryla přinošk wo jutrach w Serbach. Pod titulom „So schnell ist Ostern

nicht vorbei. In der Lausitz feiert man Ostern gleich an zwei Wochenenden“ pisa awtorka Christina Kliemowa wo jutrownych naložkach w Serbach něhdy a nětk. Artiklej přidate je foto džěći z Janšojc něhdže z lěta 1925, kotraž su z korbikami po puću k svojim kmótram po jutrowne jejka.

Bukecy. Serbja z Bukečanskeje wosady a z wokoliny zeńdžechu so 21. apryla na wosadne popołdne. Sup. Malink wukładowaše Bože słowo. Spěwachu so kěrluš Handrija Lubjenskeho a Jana Kiliana. Po swačinje spěwachu wobdźělnicy mócnje z Towaršneho spěwnika a slyšachu podawiznu wo wólbach w Bukecach z pjera wučerja Richarda Iselta. Wuprajichu so přeprašenja na koncert z Rowniskimi glosami na Worcynskim hrodže a na počesćenje Korle Bohuwěra Šěcy w Rachlowje.

Zbožopřeća

Dnja 14. meje woswjeći knjez **Ernst Mikela** w Kumšicach swoje 85. narodniny. Gratulujemy jubilaraj wutrobnje a přejemy jemu bohate Bože žohnowanje.

Dary

W měrcu je so darilo za Pomhaj Bóh 50 eurow, 30 eurow a dwójce 12 eurow. Bóh žohnuj dary a darićelow.

Spominamy

Před 225 lětami, 6. meje 1793, narodži so superintendent **Ernst Fürchtegott Šolta** jako syn fararja we Wojerecach. Wopyta gymnazij w Budyšinje a studowaše teologiju we Wittenbergu, hdžež bě sobustaw Serbskeho předarskeho towarstwa. Farsku službu nastupi 1818 w Chołmje pola Niskeje. 1820 sta so z fararjom w Křišowje a Čětowje pola Wósporka, hdžež wosta hač do swojeje smjerće. Wot 1834 bě zdomom superintendent I. Rózborskeje diecezy. W tutym zastojnstwe džiwaše na dwurěčnosť a prócowaše so, w serbskich wosadach přistajić serbskich fararjow a wučerjow. Serbskim kandidatam teologije zmóžni nachwilne přistajenje a praktiske wukubłanje. Mjez nimi bě tež Stowak Józef Prawosław Kordina, pozdžiši farar w Minakale. Sup. Šolta zemrě 20. decembra 1858 a bu z němsko-serbskim pohrjebom w Křišowje chowany. Jeho džowka bě mandželska fararja Jana Krušwicy (1811–1882) w Dołhej Boršći, tak zo je sup. Šolta džěd Bjarnata Krušwicy (1845–1919), zaslužbneho fararja a serbskeho prócowarja w delnjolužiskim Wjerbnje. T.M.

Přeprašujemy

02.05. srjeda
19.30 Bjesada w Hodźiju na kantoraće

06.05. Rogate

10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (farar Rummel)

14.00 wosadne popołdne w Slepom (fararka Malinkowa)

10.05. Bože spěće

09.30 dwurěčne kemše w Malešecach (sup. Malink, farar Noack, farar Ramsch)

12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (farar Rummel)

15.05. wutora

18.30 Bjesada w Bukecach na farje

20.05. 1. dzeń swjatkow

09.30 dwurěčne kemše z Božim wotkazanjom w Hodźiju (farar Rummel)

09.30 dwurěčne kemše z Božim wotkazanjom w Slepom (fararka Malinkowa, M. Hermaš)

12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (fararka Malinkowa)

21.05. 2. dzeń swjatkow

08.30 kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (sup. Malink)

14.00 namša w Turjeju

17.00 premjerne předstajenje hry wo fararju Rejslerju w Slepom

27.05. Swjedzeń swjatej Trojicy

09.30 dwurěčne kemše na Šusterec statoku w Trjebinje (fararka Malinkowa)

14.00 wosadne popołdne w Slepom (fararka Malinkowa)

W juniju wysyła so ewangelske Nabožne słowo k dnjej w serbskim rozhłosu.

02.06. sobota

14.00 zahajenje 72. serbskeho ewangelskeho cyrkwinskeho dnja w Hodźiju

03.06. 1. njedžela po Swjatej Trojicy

10.00 swjedženske kemše z Božim wotkazanjom w Hodźiju, po tym program cyrkwinskeho dnja

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamołwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591 600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)

Čišč: Lessingowa čišćernja, Kamjenc
Vertriebskennzeichen: 2 B 13145 E

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625
Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Kreissparkasse Bautzen
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiražki Zwjazka, Swobodneho stata Sakskeje a Kraja Braniborskeje.
Lětny abonement plaći 8 eurow.